

Biološki prirodni sestojci hraniva odnosno hrane

Biološki prirodni sastojci hraniva odnosno hrane

- Mnoga hraniva u sirovom, neprerađenom obliku mogu sadržati veći broj toksičnih i štetnih sastojaka.
- Iako je veći broj ovih sastojaka opasan po zdravlje, adekvatnom obradom se u najvećem broju slučajeva smanjuje ili potpuno uklanja toksičnost takvih supstanci.
- Dele se na antinutrijente i ostale toksične supstance koje se prirodno mogu naći u hrani.

Antinutrienti

- Inhibitori enzima.
- Materije koje vezuju minerale.
- Antivitamini.

Inhibitori enzima - dejstvo

- Ometanje biosinteze enzima.
- Vezivanje za enzimsku strukturu.
- Pretvaranje supstrata u nepogodan oblik.
- Transformacija enzima.

Podela inhibitora enzima

- Inhibitori holinesteraza
  - dovode do poremećaja u funkciji nervog sistema (npr. solanin iz krompira).
- Inhibitori dehidrogenaza
  - polifenolni aldehidi kao što je gosipol iz pamuka.
- Inhibitori proteolitičkih enzima
  - tripsin inhibitor iz soje,
  - tanini,
  - i brojna polifenolna jedinjenja (flavonoidi, flavonoli, antocijani, izoflavoni, fenolne kiseline).
- Inhibitori amilolitičkih enzima
  - pšenica, pasulj.

Materije koje vezuju minerale

Oksalna kiselina

- Umanjuje efikasnost iskorišćavanja kalcijuma i često je prisutna u nekim zeljastim biljkama.

Fitinska kiselina

- U žitaricama i proizvodima njihove prerade, predstavlja dominantno jedinjenje fosfora, iz koga je iskoristivost istog relativno niska.

Antivitamini

Smanjuju ili sprečavaju delovanje
vitamina

Način smanjenja ili sprečavanja delovanja vitamina

- Kompetitivnim putem, jer su slične hemijske građe.
- Promenom molekulske strukture vitamina.
- Izgradnjom stabilnih kompleksa sa vitaminima.
- Kao enzimi razgrađuju molekule vitamina.

Značajniji antivitamini

- **U nekim leguminozama** postoje i antivitamini koji deluju nepovoljno na iskorišćavanje E vitamina, i dovode se u vezu sa hepatonekrotičnim promenama.
- **Lipooksidaza u soji** dovodi do nastanka slobodnih radikala, odnosno hidroperoksida vitamina A.
- **Dikumarol** iz bele dateline i plesnivog sena, slične je molekulske građe kao K vitamin, i po principu kompetitivne inhibicije, dovodi do hemoragije.
- **Polifenolske materije** u nekim biljnim vrstama, kao npr. iz porodice kupusnjača, imaju antagonističko delovanje u odnosu na vitamin B₁.
- **Linatin** iz semena lana deluje antagonistički u odnosu na vitamin B₆.
- **Piridin-3-sulfonska kiselina** iz zrna kukuruza inhibira dejstvo niacina i sprečava i njegovo nastajanje iz triptofana.

Ostale toksične supstance koje se prirodno mogu naći u hrani

<p>Cijanogeni glikozidi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ima ih npr. u sirku. • U kontaktu sa određenim enzimima stupaju u reakciju. • Rezultat je nastanak HCN.	<p>Hormonski aktivne supstance</p> <ul style="list-style-type: none"> • To su npr. fitoestrogene materije. • Ima ih u lucerki. • Nalaze se i u nekim kupusnjačama.	<p>Goitrogeni glikozinolati</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ima ih npr. u soji i kupusnjačama. • Remete funkciju štitne žlezde. • Dovode do poremećaja metaboliza joda (gušavost).
<p>Lektinski proteini – fitohemaglutinini</p> <ul style="list-style-type: none"> • Glikoproteinske materije. • Remete funkcije ćelijske membrane. • Uzrokuju aglutinaciju i posledično druge štetne intracelularne biohemijske procese. • U manjim količinama nalaze se u žitaricama. • Otporni su na digestivne enzime što implicira primenu termičkih tretmana.	<p>Pirolizidin alkaloidi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sadrže azot u heterocikličnom pirolizidinskom prstenu. • Mogu da budu u sastavu korovskih biljaka. • Prelaze u mleko. • Imaju hepatotoksično, mutageno i kancerogeno dejstvo.	

** **